

„VRIJ-DAG” IN PREMIÈRE BIJ NED. COMEDIE

# Claus regisseert eigen stuk

*Zijn werk  
bloeit in  
hoge mate*

door  
MANUEL  
VAN LOGGEM

AMSTERDAM — Hugo Claus is bezig bij de Nederlandse Comedie zijn eigen stuk te regisseren. Het heet „Vrijdag”, een titel die zowel een dag van de week aanduidt als een dag waarop het vrijen kan worden beoefend. Hoofdrolspelers zijn Elisabeth Andersen en Fons Rademakers, bijgestaan door Kitty Courbois en Paul Cammermans.

## ● RUIMTE

Het is een fel stuk van primitieve mensen, gedreven door primitieve hartstochten. Claus regisseert met de zekerheid van iemand die weet wat hij bedoelt en tegelijk met de plooibaarheid van de spelleider, die aan zijn spelers alle ruimte laat hun eigen opvattingen naar voren te brengen.

In de scène, die ik in repetitie bijwoonde, is Fons Rademakers zojuist uit de gevangenis teruggekeerd. Hij is ervan beschuldigd bloedschennige betrekkingen met zijn dochter te hebben gehad. Intussen heeft zijn vrouw, Elisabeth Andersen, een verhouding met een jongere man aangeknoopt, van wie zij een kind heeft gekregen.

De twee mensen moeten opnieuw aan elkaar wennen. Het is een scène vol achterdocht, verdrongen wellust, haat en verlangen naar elkaar.

## ● TONEELTAAL

De dialoog verrast, niet alleen om de inhoud, maar vooral ook om de vorm. Claus heeft een taal gebruikt die voor de Nederlandse toeschouwer aan een Vlaams dialect doet denken.



HUGO CLAUS....

„Maar het is helemaal geen dialect,” legt de schrijver uit. „Het is een taal die ik zelf gemaakt heb, een Nederlandse toneeltaal met Vlaamse wendingen en intonaties. Die taal bestaat niet. In geen enkele streek van Vlaanderen.”

De vraag is uiteraard waarom Claus, die zulk helder Nederlands kan schrijven, in dit

stuk deze verkleiding van zijn taallichaam nodig heeft geacht.

„Dat komt, omdat het stuk speelt in de kringen van Vlaamse arbeiders en die kan ik geen plat Amsterdams laten spreken. Want dat is de volkstaal die op het Nederlandse toneel wordt gebruikt. Wat ik mijn figuren laat zeg-

gen, is passender en kleuriger en past beter bij ze.”

## ● THEMA

Het stuk zelf houdt zich bezig met incest, bloedschap een thema dat ook „De brieven in de morgen” beheerste. Het man is in de gevangenis terechtgekomen op beschuldiging van ontucht met zijn dochter. Hij wordt eerder losgelaten dan was voorzien en vindt thuis zijn vrouw met een vreemd kind.

„In het eerste gedeelte van de ontmoeting plaats,” legt de schrijver uit. „De man wordt herinnerd aan het beeld van zijn dochter. In tien minuten flitsen probeert hij kramptig zich te herinneren wat gebeurd is. We zien hoe hij derdaad door zijn dochter verleid wordt. Maar het werkelijke probleem van het stuk is niet dit feit op zichzelf, maar wel hoe iemand daarop reageert. Natuurlijk is dit niet een vlakke schets van de houding. Er komt nog veel in voor dat alleen in de voorstelling uitwerking kan worden geleverd.”

Hugo Claus, die al drie stukken van zichzelf heeft geregeerd (Thvestes, Mascheror De Getuigen), vindt aan de dubbele bezigheid van spelvoerder en spelmaker bezwaren voordelen verbonden.

„Het voordeel is natuurlijk dat je precies weet wat je wilt willen zeggen; het nadeel is dat als regisseur je spelers te lijken moet bewonderen en nagaan en dat je ook moet bedenken hoe je je eigen werk moet bewaren.”

## ● NIEUW WERK

Dat eigen werk bloeit overigens in hoge mate. Over de komende weken verschijnt bij de Beelden Bij een bundel verhalen van Claus, op 1 januari gaat een nieuw stuk van hem bij G. (De Spaanse Hoer, een bevallige koning van La Celestina van Spanjaard Fernando de Rojas) en op 4 maart geeft de Koninklijke Vlaamse Schouwburg Brussel de première van „Tand om Tand”.

„Dat is een soort sciencefiction verhaal over de gebeurtenissen in België binnen de komende jaren. Vlaanderen scheidt zich af van het moederland en komt in handen van een katoliek-nationalistische groep. Maar denk erom, dit is geen voorspelling, maar waarschuwing. Het is allemaal heel grotesk uitgewerkt.”